

פ ר ט י כ ל מס. כ"ז/2

מיטיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
ירושלים, יום ר', ז' בתמוז תש"י - 21.6.50

חברי הועדה הנוכחית:

- נ. ניר - היו"ר
- ע. אסף
- מ. בן-עמי
- י. בדר
- י. בר-יהודה
- ד. בר-רב-האי
- א. ג'רג'ורה
- ב.א. דינבורג
- י. הררי
- ז. ורהמטיג
- ק. כחנא
- ש. כ"ץ
- י. לם
- א. לנקין
- א. סרמינגר
- י. קליבנוב
- ח. רובין
- א. חבורי

מוזמנים:

- ח. כהן - היועץ המשפטי
- ח. וילקנפלד - המשנה ליועץ המשפטי
- א. ידין - משרד המשפטים
- י. שקי - "
- א. ויטא - "
- מ. היאמנטה - מחרגם לערביה.

הישיבה נפתחה בטעה 08.45.

היו"ר נ. ניר: אני פותח את הישיבה.

לפני שנגש לדיון בשאלה החוקה, עלינו להחליט על החוק לאישור מינוי שומחים של ביח-המשפט העליון ובן על החלטת הממשלה בדבר שריט שיהרימו יטיבות ממשלה.

י. לם: אני מבקש רשות הדיבור לפני כן.

היו"ר נ. ניר: אינך מקבל.

י. לם: אני מוחה על ההחנהגותו של היו"ר, אשר אינו

מאשר לי לקבל את רשות הדיבור-בזדון, לא

י. הררי:

אני רוצה להגיד לחבר לט כי התנהגותו

בלתי אמרית. אין אחת יכול להפריע

כל הזמן ולהגיד ליו"ר דברים שאינך יכול להגידם באופן
טרלמנטארי. לא הייתי אומר זאת לולא היו דברים אלה נשנים בכל
ישיבה. אני מבקש ממך לא לעשות זאת. אני רשאי שלא לבטל את
זמני על ויכוחים בין לט ובין היו"ר. בחור חבר הכנסת יש לי
רשות לדרוש שהישיבה תתנהל בסדר ושלום לא יתפרץ בכל פעם.

י. לט:

חוק גיל הנישואין זוהי טרטה ממושכת

ואינני חושב כי נכון שיו"ר יעניש חבר

מפני שלא היה בזמן הדיון, כי קראו לו. זאת אינה יכולה להיות
סיבה לכך שקופחתי שלוש פעמים בהסתייגויות, ובקשתי להכניס
הסתייגות אך לא הצלחתי. קודם כל, ההסתייגות שלי נוסחה
לא כדין; זה גרם לאינצידנט עם בורג כי בורג אמר שהוא קובע.
מר ברייהודה היה לויאלי מאוד ורצה לחקן זאת, ואני מודה כי
עשיתי שגיאה בכך שאני רציתי לחקן זאת. אבל אין זה משנה את
העובדה שדרישתי היחה מוצדקת.

בקשתי מהיו"ר הסברה אם שינו את הנוהג,

באשר שני חברים מסתייגים לענין אחד, מקבל רק אחד מהם את
ההסתייגות. בהסתייגות של ג'רג'ורה היה כתוב כי לט וורטמטיג
צריכים לבוא בדברים ולהחליט מי יסתייג. ברשימת ההסתייגויות
זה לא נכלל. ביקשתי ממר ניר לחקן את לפני הישיבה. הוא ענה
כי איננו מתקן וכי בשבילו קובע מה שכתוב ומונח בפניו.

בענין ההתפרצות, הייתי מציע לחבר הכנסת

הררי להכין את התקנון כדי שנדע איך עלינו להתנהג.

י. ברייהודה:

אני מוכרח לאמר כי בענין זה, אם ישנן

טענות, הן יכולות להיות רק לט ולי.

בענין זה ניר על כל פנים, איננו מישהו שאמשר לבוא אליו בטענות.
אחרי שהועדה החליטה שבענין זה המרצה במליאה הוא ברייהודה, ניר
לא צריך היה לטפל לא בנוסחה ולא בתיקונים

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.6.50

רל.

י. בריהודה: לגופו של דבר: היות וההסתייגות הזאת של לט לא היתה בכרומוקול בצורה שאמטר היה להבין על מה הוא מסתייג, אני כתבתי זאת לפי מיטב הבנתי וזכרוני. אח"כ בא לט ואמר שאין זה נכון. הודעתי לו כי אודיע על כך ליו"ר לפני החלטה היטיבה. אח"כ נסיתי להודיע זאת ליו"ר אך לט לא נתן לי לעשות זאת, כי הוא רצה להודיע זאת אמרתי לו: הבן כי אני מודיע זאת לא כאינטרסנט אלא בשם הועדה, והרי זה לטובתן אך בורג נהג לא לפי הסדר ונתן את רשות הדיבור ללט. לט אמר מה שאמר, הבינו או לא הבינו זאת, והיות ובינתיים לא היה ברור מתי ~~על~~ החוק הזה להצבעה, לא האגתי להגזרת ההסתייגות מחדש. גם עכשיו אני חושב שאין צורך לעשות זאת, כי אמטר לעשות זאת בעל-פה, בחסכון נייר ועבודה.

אני חושב שאם היו"ר אמר כי על יסוד החלטה קודמת להקדים את הדיון בשני סעיפים, הוא יתן רשות לסדר בגמר הדיון על שני הסעיפים האלה, זו זכותו לקבוע זאת ולא אריך היה להגיד את הדברים שנאמרו.

היו"ר נ. ניר: בענין זה אני אצביע רק מה שאקבל מיו"ר ^{לפני} ועדת המשנה, כי אני מצטער ~~שיש לי הרבה~~ ענינים ובענין זה אינני מתמצא.

י. לט: אני מצטער על מה שאמרתי.

חוק להישור מינויי שופטים לבית-המשפט העליון.

ח. רובין: אני מציע, במקומו: "אדם שלמני הכנס

חוק זה לתקמו התמנה ---" - לכחוב:

"אדם שנתמנה או יתמנה בהתאם להוראות סעיף 1 ---"

הצהרנו כמה פעמים שלא נקבל את הנוהג

של מינויים טיפין טיפין, הגם שאנחנו מתרשמים שחוגים מסויימים של הציבור מוצאים מהסיכוי להתמנות לבית-הד העליון, מכל מקום, אנחנו חושבים כי צריך להיות הסדר כולל בענין זה.

אנחנו רואים בחוק זה פגם חמור: זהו חוק

העטוי במיוחד כדי להכשיר איש אחד. צריך לקרוא לחוק הזה לקס-אסך, כי הוא בא רק כדי להכשיר את הרב אסך. אחת משתיים: או שיש אפשרות למנות גם אנשים שאין להם תואר של עו"ד או שופט, כשופטים בבית-המשפט העליון, או הדבר הזה נכון לגבי העבר וגם לגבי העתיד; או שיכולים להיות רק אנשים שיש להם הכשרה לשמש עו"ד ושופטים, או הדבר הזה נכון לגבי כולם, ואז הרב אסך אינו יכול להיות שופט.

אנחנו בעד עמדה יוחר ליבראליה, אבל לא

רק לגבי הרב אסך. אנחנו רואים בחוק זה פגם חמור מאוד ואחד החוקים הרעים ביותר שהופיעו עד עכשיו. אני חושב שחקיקה חוק רטרואקטיבי לגבי איש אחד, שהוא במקרה שופט בית-הד העליון, היא חקיקה גרועה, כמעט טרירוהית. יתכן כי השתמתי בביטויים חזקים, אבל אני חושב שהם מתאימים למציאות.

ד. בר-רב-האי: מבלי לקבוע עמדה להצעת רובך, אני רוצה

להגיד כי היא חורגת ממסגרת ההצעה שהיחה

עליה קריאה ראשונה בכנסת. רובין מעלה בעיה חשובה, ואינני רוצה להגיד מראש כי יש לי דעה שלילית עליה כי אני רואה את הגרעין הבריא שבה, אך נדמה לי שיש בכך חידוש וכי זה מרחיב את מסגרת החוק, כי ההצעה הזאת פירושה: אם הכנסת תמצא מישור לרצוני להיות שופט, אין צורך לברר אם יש לו סגולות מיוחדות, כי זה מטמיק.

ועדת החוקה, תקק ומשפט
21.6.50
חוק לאיסור מינויי שופטים
של ביח-המשפט העליון

ר.ל.

ג. לב:

אינני חושב שרצוי לעשות חוק שייחשב כחוק-אסף. גם לי ישנם ספקות, למשל, בקשר עם המינוי הזמני של השופט זילברג החוזר פעמים רבות; יש לי ספקות אם אין זה כוגע בחוק הקיים.

אני רואה שתי אפשרויות: או לבטל את

ההגבלה בהכשרה הדרושה לשופטי ביח-המשפט העליון באופן רטרואקטיבי, כך שהכנסת תהיה סוברנית למנוח את מי שתמצא לנכון; או לחקן את החוק הקיים ע"י הכנסת סעיף שהיה מורה-הדרך של **מועצת הסדינה** כאשר התליטה לבחור באסף: המועצה הזמנית חשבה שיש אפשרות לבחור באיש מדע לשופט ביח-המשפט העליון. אם חגידו שזה דבר חדש החורג ממסגרת חוק זה, לא אתנגד לכך, כי אינני רוצה להלחם על הצד הטורמאלי.

אני חושב שאין זה טוב לחוקק חוקים

המכוונים לאדם אחד. בטבוע הבא תהיה קריאה ראשונה בכנסת על חוק בתי דין עירוניים, כי שכחנו לחקן אותו כאשר הגדלנו את העונש. מדטב לחקן את החוק מאשר לקבל תיקיה שבצדק אפשר להגיד עליה כי היא מכוונת לאדם אחד. אם נקבל את החוק כמי שהוא ומחר הכנסת תרצה לבחור באיש מדע נוסף לשופט ביח-המשפט העליון, היא לא תוכל לעשות זאת.

ד. כהן:

אני רוצה למסור רק הודעה קצרה: אחרי

שהכנסת תגמור את חוק האזרחות ואולי עוד חוקי-יסוד אחדים שתחליט עליהם היום או לאחר מכן, אנחנו נביא בפני הכנסת לדיון חוק שופטים חדש. בחוק זה אנחנו נציע הצעה דומה לזו של חבר הכנסת רובין, ז"א שלהבא יוכל להתמנות לשופט ביח-המשפט העליון לא רק אדם שיש לו הקווליפיקציות הקבועות עכשיו בפקודה בתי-המשפט - שופט או עו"ד - אלא גם אדם שאנחנו קוראים לו "מסתמאי מובהק", אדם המתמצא בשטח המשפט באיזה אופן אחר, שהמדינה רוצה למסוך אותו לביח-המשפט העליון. אני מניח כי על-ידי כך תבעיה הזאת תבוא על פחרונה.

ועדה החוקה, חוק ומשפט
21.6.50
חוק לאישור מינויי שוטטים
של בית-המשפט העליון

ר.ל.

היו"ר נ. ניר:

אני רוצה לשאול את היועץ המשפטי: אם
מטרת המשפטים מתכוונן להביא את החוק הזה

לפני סגרת הכנסת, ואם השופט אסף מכהן כבר בחור שוטט זה
שנתיים, איזה נזק ייגרם למדינה אם הוא ימשיך לכהן כך עוד
חדשיים?

ח. כהן:

המענה בנוגע למינויו של הרב אסף כבר
נשמעה בבית-המשפט העליון. קיימת סכנה

שאם לא יתקבל החוק הזה, לא רק מסקידין שניחנו בעבר, שקבעו
גורלם: וזכויותיהם של אנשים, יוכרזו כבטלים, אלא גם להבא
הוא לא יוכל להשתתף בעבודת בית-המשפט העליון וע"י כך ייגרם
נזק רב לעניני המדינה. לכן אנחנו מציעים לא להשהות את החוק
הזה.

ב.צ. דינבורג:

הצעתי דומה להצעת היועץ המשפטי: אפשר
לקבוע את החוק הזה כחוק רטרואקטיבי,

אבל להכניס הגבלה: לאיש שהצטיין במדע המשפטי. סוף-סוף פרומ'
אסף מירסם דברים רבים בעניני המשפט העברי, והוראה כזאת ממילא
תחול עליו. האם דבר זה לא יסחור את השאלה?

ח. כהן:

אני חושב, רבותי, שאם נכניס קווליסיקציה
מסוימת לשופט הרב אסף, אנחנו טוב

נפתח פתח לכל מיני פירושים שאינם רצויים לנו.

ב.צ. דינבורג:

אני מוריד את הצעתי.

ד. בר-רב-האי:

החוק הזה, בצורה שהובא, מכוון למקרה
קונקרטי. הבעיה שמעורר רובין, ובצדק,

היא בעיה כללית: איך ימונו חברי ביה"ד העליון ומהן הסגולות

ועדת החוקה, חוק ומטפט
21.6.50
חוק לאישור מינויי שופטים
של בית-המשפט העליון

רל.

ד. בר-רב-האי:

שהמדינה תדרוש מהם: נאמר לנו כי במשך הזמן הקצר ביותר נעמוד
בפני דיון בחוק הזה; אז יהיה מקום להצעה זאת. כרגע אין מקום
להכנס לויכוח אם אדם מסויים הוא איש מדע או מספטי מובהק.
כשיגיע הזמן, נחפש נוסחה שתחן יותר חופש לכנסת בקביעה שופטי
ביה"ד העליון. אני רואה לפני אנשי שאינני יודע מה הם
ידיעותיהם המספטיות והייתי מוכן לקבל אותם כחברי ביה"ד
העליון.

החוק הזה לא במקרה נקרא לקס-אסף, כי הוא
בא לאשר עובדה קיימת. כל חוספת בחוק הזה, לדעתי, רק מהר"ע
ונוחת פתחון פה.

ה. רובין: אני מבין שבר-רב-האי עומד על כך שחיקוני

הוא ענין חדש. יש בהצעה זאת צד עניני
וצד פורמאלי. מן הצד הפורמאלי, זכותו של חבר הכנסת בר-רב-האי
לעמוד על כך שהצעתו יש בה חידוש, ובמקרה זה, מה שלא יהיה כאן
מצב הרוב או המיעוט, לפי החקנון הענין הזה צריך לעבור לוועדת
הכנסת אשר צריכה להחליט אם החיקון שהוצע על-ידי, הוא חדש או
איננו חדש. רק כאשר הענין יוחזר על-ידי ועדת הכנסת לוועדתנו,
נוכל להחליט עליו. אני מוכן במבלנות רבה לחכות עד שועדת
הכנסת תדון ותחליט על כך, ותחזיר את הענין לוועדתנו; לי אין
זה מפריע, כי בינתיים הרב אסף לא יקבל את האישור למינויו.

לגופו של ענין, אני חושב שהערה בר-רב-האי

כי בהצעתו יש חידוש, איננה מבוססת. אם ועדת הכנסת תקבל את
עמדתו של בר-רב-האי - ואני מתאר לעצמי כי לא תקבל זאת - מסמעות
הדבר תהיה שכל חיקון שמישהו יציע לחוק, יהיה דבר חדש. אם
הממשלה מציעה חוק רטרואקטיבי ואני מציע להרחיב את הדבר גם לגבי
העתיד, הרי אם אומר ל שזה דבר חדש, פירוט הדבר שאין לי כל
אפשרות להציע תיקון. להצעת הממשלה, כי באוחה מידה של הגיון אמר

ועדה החוקה, חוק ומשפט
21.6.50
חוק לאישור מינויי שופטים
של ביח"הממשל העליון.

ר.ל.

ח. רובין:

להגיד זאת לגבי כל חיקון וחיקון. אבל, הזכות פיתחה גם
בידי המיעוט לראות בהצעה דבר חדש ולהציע להעביר זאת להחלטה
ועדה הכנסת.

הגו"ר נ. ניר: הפרוצדורה היא כזאת: אם הועדה שלנו

חחליט כי אין בהצעה רובין דבר חדש

ותסכים לתת לו הסתייגות בענין זה, הענין יועבר לכנסת.

ולא יתעכב. במקרה זה, המיעוט שיחשוב זאת לדבר חדש, יוכל

לפנות לוועדת הכנסת. אך אם רוב הועדה יחליט שיש בהצעה זאת

דבר חדש, הענין יתעכב עד שתבוא הכרעה ועדה הכנסת.

ד. בר-רב-האי: אני מסיר את דברי, שבהצעה רובין יש חידוש.

הגו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד הצעת ה. רובין וי. לם, שהחוק יהול גם על
אלה שיחמנו בעתיד
נגד

- 5.
- 7.

ה הצעה לא נתקבלה.

הסתייגות לה. רובין: להתחיל את החוק כך:
"אדם שנחמנה בין לפני שנכנס חוק זה לתקנו
ובין אחרי זה - - -".

ז. ורהפטיג: אני מדגיש כי אלה שהצביעו נגד

הצעת רובין ולם, עשו זאת ממני שלא רצו

להכנס עכשיו לפרטה זאת, אחרי הודעת היועץ המשפטי.

י. בר-יהודה: ביחס להצעתו השנייה של מר לם, להכניס את

החיקון במקיף 15 בחוק המקורי, אני רוצה

לשאול: אם הכוונה היא שהחוק לא יהיה מכוון לאדם מסויים, מדוע

מדובר רק על ביח"הממשל העליון?

ח. וילקנפלד: אין ספיקות לגבי ביח"הממשל אחריהם.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.6.50
חוק לאיטור מינויי שופטים
של בית המשפט העליון.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד הצעה לט שבמקום חוק זה יבוא תיקון מסעיף 15
של החוק המקורי, בצורת הכנסת האפטרות שגם איש
מדע יהיה שופט ביה"ד העליון, באופן לטרואקטיבי -
נגד - רוב.

ההצעה לא נחקבלה.

הסתייגות לי. לט

ח. וילקנפלד: אני מבקש להכניס תיקון קטן: אחרי המלים

"רואים אותו" להוסיף את המלים "מיום"

מינויו."

ההצעה נחקבלה.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד החוק - רוב.
נגד - מיעוט.

החוק נחקבלה.

(החוק יובא לכנסת ע"י חבר הכנסת בר-רב-האי, אשר יענה על
הסתייגויות).

החפלת הממשלה בדבר שרית היחרימו ישיבות ממשלה.

היו"ר נ. ניר: אני מציע שנדחה את הענין הזה לטבוע הבא,

הנדון על כך בחפלת הישיבה.

ההצעה נחקבלה.

רל.

דיון בשאלת החוקה.

י. בר-יהודה: אני מציע לסדר, שבענין זה כל אחד ידבר

רק פעם אחת, ולא נותר מ-10 רגעים. הרי

אין אנחנו דנייט עחה על החוקה אלא רק על השאלה איך לגשת לעיבודה, ואני חושש שעל שאלה זאת בלבד נדון מספר חדשים דומה למספר החדשים שדנו אם לגשת או לא לגשת לעיבוד החוקה.

ד. בר-רב-האי: אינני שותף לחשש של בר-יהודה שנדון

על השאלה הזאת חדשים. נדמה לי שמה

שנססיד היום מבחינת הזמן ע"י בירור יסודי, יקמץ לנו בחשבון

סופי. נכון שהדיון היום הוא רק על השאלה איך לגשת לעיבוד

החוקה, אבל אין אנחנו יכולים להתליט על כך מבלי לדעת מה

אנחנו רוצים לעשות. לכן, אני מציע שלא נגביל את עצמנו בטלב זה.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שכל חבר ועדה ידבר רק פעם אחת - 9.
נגד - 5.

ההצעה נתקבלה.

בעד ההצעה להגביל את זמן הדיבור - 8.
נגד - 7.

ההצעה נתקבלה.

ד. בר-רב-האי: אני מציע להגביל את הזמן ל-20 דקות.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להגביל את הזמן ל-10 דקות	-	מיעוט
" " " " ל-20 "	-	9
" " " " ל-15 "	-	7

הוחלט: להגביל את זמן הדיבור ל-20 דקות.

ד. בר-רב-האי: התנגדתי להגבלת זמן הויכוח מפני שאני

חושב שעלינו לקיים בירור מה עלינו לעשות,

ואין זה ניתן להיעשות רק בצורה טכנית.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.6.50
דיון בטאלת החוקה.

ד. בר-רב-האי: התלטת המליאה מורכבת משני חלקים מחייבים:

חלק ראשון קובע כי למדינה תהיה חוקה

וחלק שני **מכונן** אותנו בדרך עבודתנו, ולצורך הישיבה הזאת הוא הקובע. החלק השני הזה אומה, כי החוקה תהיה מורכבת מפרקים פרקים בצורה כזאת **ללפרק** יהיה אני של חוק נפרד, שכשהוא לעצמו בשלמותו עונה על בעיה מסויימת.

אני שואל את עצמי קודם כל מה הם

הפרקים העיקריים, כלומר, מה הן הבעיות שחוקה צריכה לתת עליהן חשובה. נסיתי להעלות על הנייר את הפרקים האלה, אך אני רוצה להקדים ולאמר כי אולי לא המיד השם שנחתי למרק, נותן חמונה מדוייקה על חוכנו, ולכן אני גם, איך אני רואה את חוכן הפרק ולמה הוא מכונן. בין הפרקים האלה ישנם פרקים שהכנסת כבר עמדה עליהם וישנם פרקים שכפי ששמעתי מ"כ הממשלה, נמצאים כבר במצב של הכנה; חלק מהם מונח כבר על שולחן הכנסת. הסדר שבו אקרא את הפרקים איננו סדר הקובע את מידת חשיבותם ואף לא הסדר שאני מציע לדרון בהם.

1. חוקה השלטון המחוקק. אני מחכוון לחוקה הכנסת ושיטת הבחירות אליה. נסיתי לברר גם, מה יהיה בחוך הפרק הזה: צורת המסטר במדינה; ביטוי ריבונותה של האומה; הקופת כהונתה של הכנסת; חסינות חבריה; מוביות ישיבותיה; סמכויותיה.

2. חוקה פטיא המדינה. יש לנו חתיקה בענין זה, אבל זה צריך לעבור ליטוש מחדש.

3. השלטון המבצע - הממשלה. זה כולל את כל הבעיות שנחקלנו בהן בקשר עם הרשות המבצעת, בחוך זה הבעיה שנחקלנו בה לפני חצי שנה, של אחריות קולקטיבית או אחריות כרסונאלית של חברי הממשלה וכו'.

4. חוק מבקר המדינה, אשר קיים למעשה, אבל הוא פרק מהחוקה ועלינו לבחון את להשאירו בצורתו.

5. חוק ארגון בתי המשפט, הסמכויות הטריטוראליות, הענייניות, וסמכויות בתי-המשפט הדתיים במידה שהם קיימים.

6. חוק שמת-המדינה, אינני רוצה לדבר על חכנו, אבל הוא הכרחי במציאות שלנו, כי בשמח זה קיימות כל מיני אי-הבנות מסמטיות ופוליטיות. אינני קובע כרגע כל עמדה, אבל הבעיה הזאת צריכה למצוא את פתרונה בחוקה.

7. חוק ימי המנוחה במדינה.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.6.50
דיון בטאלח החוקה.

רל.

ד. בר-רב-האלי!

8. ארגון השלטון המקומי, גבולותיו ומכוינותיו. פה יכולות להיות דעות שונות, אבל זהו פרק שאנחנו חייבים לתת עליו חשבה.
9. חוק חינוך חובה, אם בצורה שהוא קיים ואם בצורה אחרת, הוא אחד מהפרקים של חוקת-היסוד.
10. מערכת של חוקים שנסיתי לקרוא להם "חוקי חומש הפרט". אני כולל בזה הגנה נגד מאסר, אחריות הממשלה לפעולות בלתי חוקיות של פקידיה, חוקת העתונות, אסיפות, התאגדויות; סודיות הדואר; חמש דת ופולחן דתי שאיננו סוגע ביסודות המוסר המקובל; זכותה של המדינה להמקע אוצרות הטבע ונכסים אחרים; זכותה להפקעות ולהלאמות לצרכי הכלל.
11. חוק שיוון האטה, שאנחנו שומעים כי הוא בדרך, אך אל הכנסת עדין לא הגיע.
12. חוק גיוס חובה.
13. חוק האזרחות, אשר מונח לפנינו.
14. פרק אשר קראתי לו בשם כולל: "חוק התעסוקה". אני מתכוון לכל חוקי העבודה, זכותו וחובתו של אזרח לעבוד, אופן חלוקת העבודה, שכר מינימאלי, חופש, וכל הדברים שנרצה לכלול במערכת החוקה שלנו ביחס לעבודה.
15. הפרק האחרון, שהתקשיתי לתת לו שם כולל, הוא הפרק הדן בחובות המדינה לאזרחיה הנחשלים, ביסוח נגד מחלה, נגד זיקנה, חוסר עבודה, אינוואלידיות וכו'.

אינני מחימר לאמר כי הרשימה הזאת ממצה

אח הכל. יתכן כי ישנן עוד אפשרויות. אני נסייתי להכניס ברשימה זאת את הבעיה העומדת בפנינו בכל היקפה. כמובן, לתוך הפרקים האלה כל אחד ירצה להכניס את החוכן שהוא ימצא לנכון.

אך לגשת לפעולה הזאת: קודם כל, ישנה

קטגוריה אחת של חוקים, שהם כבר קיימים. עלינו לבדוק אם יש לשנות את החוקים האלה. חוקים אלה הם: חוק חינוך חובה, חוק בענין הגיוס, חוק מבקר המדינה, וכו'. החוקים האלה הם כיום חלק אורגאני של חוקת מדינת ישראל. אין זה אומר שכיון שיש לנו כבר חוקים כאלה, אין אנחנו רשאים להסוך את החוקים האלה ולהביא הצעות אחרות כשאנחנו באים להכין את חוקת-המדינה.

ישנה שורה של חוקים שהודיעו לנו כי

הממשלה מכינה, או כבר הכינה אותם: חוק האזרחות, חוק שיוון האטה וכו'. נשארים החוקים אשר ביחס אליהם אין עוד שום חומר גלמי בפני הועדה.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.6.50
דיון בשאלת החוקה.

רל

ד. בר-רב-האי: אני מציע שנבחור בכמה ועדות משנה לענין זה. קודם חשבתי להציע ועדות משנה קטנות מאוד שיציעו הצעות מוסכמות או בוריאציות שונות. התכוונתי לוועדות בנות 3-5 חברים. אך מחוך החשבות במצב העבודה בכנסת, נוכחתי כי אי-אפשר יהיה לעשות זאת. לכן נדמה לי שנצטרך לקבוע ועדות משנה בנות 5-7 חברים, ולחלק את החומר בין ועדות המונה האלה. פה אנחנו עומדים בפני בעיה חמורה: מה יהיה על החקיקה השוטפת, כי הרי גם כך הועדה עמוסה עבודה. אך אם לא נוכל לחלק מיד אתלכל העבודה, יהיה עלינו לקבוע מה קודם למה ולהרכיב את ועדות המשנה בהתאם לכך.

אני מתאר לי שבניגוד לפרקטיקה שהייתה קיימת עד עכשיו בוועדות המשנה, נצטרך לשמוע דעה מומחים לכל בעיה ובעיה. לוועדת המשנה צריכה להיות סמכות להזמין מומחים שתחשוב לרצוי להזמיןם, לשמוע את דעתם. אחרי שועדת המשנה תגיע למסקנות, מוסכמות או בנוסחאות שונות, היא תביא זאת בפני מליאת הועדה, אשר תקבע את עמדתה. אינני רואה דרך אחרת, כי אנחנו מהווים פורום של 23 איש ובמקרה זה כל חברי הועדה ירצו להביע דעתם; אני גם אינני רוצה למנוע מהם את הזכות הזאת. לדעתי, הדרך היחידה האפשרית היא, הקמת ועדות משנה. לכל אחד מאתנו ישנן נטיות להתמתנות מינימאלית בפרק זה או אחר. רק בצורה כזאת נוכל להתקדם בעבודה.

זוהי הצורה הגלמית שאני מחבד להביא לטלחן הזה, והיא כמובן טעונה וראויה לכל מיני חיקונים, אבל ביסודה, נראה לי כי אין דרך אחרת.

י. ל.: האט אתה מתכוון שהועדה תעשה זאת על דעת עצמה, מבלי לחכות שהממשלה תביא בחניה הצעות?

ד. בר-רב-האי: במקרה שהממשלה תביא לנו הצעות, יהיה זה חומר לוועדות המשנה, אך לא חומר מחייב. יתכן שנקבל את הצעת הממשלה, או חלקים ממנה; יתכן שנחבסם עליה, ויתכן שלא נחבסם עליה. אך נקבל ברצון כל חומר שהממשלה תציע.

י. לט: באיזה פרק הכנסת את שאלות המיעוטים והדתות?

ד. בר-רב-האי: אני שולל את שאלת המיעוטים בחור שכזאת.

אני חושב כי בכל פרק מן הפרקים שמניתי
יהיה צורך לחשוב על המיעוטים, אך לדעתי אין צורך בחוק בענין
המיעוטים.

י. בר-יהודה: אתחיל משתי הערות קצרות ואח"כ אעבור

לעניינים סידוריים.

בר-רב-האי לא הגדיר נכון את תוכן החלק

הראשון של החלטת הכנסת. החלק הראשון של החלטת הכנסת אינו אומר
כי תהיה חוקה; זה היה נוסח הצעתו של חבר הכנסת קוסוי, אשר לא
הגיע להצבעה. בהחלטת הכנסת נאמר: "הכנסת הראשונה מטילה על ועדת
החוקה, חוק ומשפט להכין הצעת חוקה למדינה". כאן גם תשובה לשאלתו
של לט: האחראית על הכנת החוקה היא ועדת החוקה, חוק ומשפט, ולא
הממשלה. הועדה אינה חלויה בכך אם הממשלה תכין או לא תכין לה
חומר. ינחר מזה: אם הממשלה תציע הצעת-חוק שהיא מניחה כי הוא חוק-
יסוד, אין היא צריכה להביא זאת לקריאה ראשונה בכנסת, אלא להעביר
זאת ישר לוועדת החוקה, כי הדבר כבר נמסר לוועדת החוקה; כך נדמה לי.

אך כאן מתעוררת שאלה שניה, שהיא הקובעת

לגבי דרך עבודתנו: מה הוא חוק-יסוד, כאשר הוא פרק של חוקה. חברי
הועדה בודאי קראו חוקות של מדינות שונות והם יודעים כי בהרבה
מקרים ישנם פרקים בחוקות. אבל הפרק, כפי שהוא בקונסטיטוציה, איננו
חוק מפורט. למשל, חוק האזרחות כחוק יסוד של החוקה, וחוק האזרחות
של המדינה, אינם היינו הך. חוק האזרחות צריך להיות על בסיס חוק-יסוד
של האזרחות, אבל הוא צריך להוסיף את כל הפרטים. הוא הדין לגבי יתר
החוקים. אני מניח שעל זאת עלינו להתחיל עבודתנו, כי זה קובע
את אופי עבודתנו, את ממפו עבודתנו ואת הקשר עם שאר הדברים; זה
הדבר העקרוני אשר נצטרך להתחיל עליו. אני רואה זאת ככל כך אלמנטרי,
שאתם כי לא אוכל לדבר בפעם השניה, אני מוכן להסתכן ולא להסביר זאת.
לדעתי, זהו הדבר הראשון שעלינו להתחיל עליו וממנו תהיינה מסקנות
לגבי עבודתנו בוועדות המשנה ובמליאת הועדה.

י. בר-יהודה: לסדר העבודה. בר-זב-האי הציע 15 פרקים; שנים מהם, אני אינני רואה כפרקים, ולעומת זאת אני רואה כמה וכמה דברים נוספים. אך אינני חושב שעלינו לעסוק בזאת עכשיו.

אני מציע שהיום נחליט רק על מזירת שני ועדות משנה, שאחת מהן תכין את השלה, של החוקה] בהצעה למליאת הועדה, והשניה תחיל מיד לדון בפרק אחד של החוקה, אשר אני מניח שאיש לא יפקפק כי הוא צריך להיות בחוקה: הטרק על זכויות האזרח. למעשה, בנוגע לשלטון המחוקק, לנשיא, לממשלה, למבקר המדינה ולארגון בחי-המשפט, ישנה חקיקה מסוימת. בנוגע לזכויות האזרח אין לנו שום כלליים. אין שום חוק שקובע את זכויות האזרח מול השלטון. אני מניח שאיש לא יציע כי נקבל את מה שהשארנו האנגליים, כחוקה בלתי כתובה, שלפיה ננהג. אני מציע שלטרק זה, שהוא לדעתי הלחץ ביותר והריק ביותר במציאות שלנו, תבחר כבר עכשיו ועדה משנה שתחיל בהכנתו.

יהיה עלינו להחליט גם בשאלה איך אפשר יהיה לשנות את חוקי-היסוד.

ב.צ. דינבורג: אי-אפשר יהיה להקים 15 ועדות, לפרקים הסונים שצוינו כאן, אבל מאידך, אי-אפשר לקבוע ועדה משוחסת לכל הפרקים. עניני ארגון השלטון, הכנסת, נשיא המדינה, השלטון המבצע ואולי גם השלטון המקומי, כל אלה צריכים להיות בועדה משנה אחת. צריכה להיות ועדה משנה שניה להחלטת חופש הפרט, חוק שריון האישה וכו'. לועדה שלישית הייתי מוסר את כל החוקים הקובעים ענייני סוציאליים.

עלינו לחייב כל ועדת משנה לשני דברים: לא רשות להזמין מומחים, כי אם חובה לעשות זאת. ^{צ"ל}ועדת החוקה אינה יכולה להניח כי כל החכמה וכל הנסיון נמצאים בחוכה. ישנה כוחות בישראל, בארץ ובחו"ל, וכדאי שנשמע את דעתם. חובה עלינו שחוקת-היסוד שלנו תכלול בחוכה מיטב המחשבה והנסיון שישנם בישראל בימינו.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.6.50
דיון בטאלת החוקה.

רל.

ב.צ. דינבורג: אני מסכים כי האינציטיבה צריכה להיות

מהנו, אבל אין לנו האסרט חדרוש ואין

כירוש הדבר שלא נשתף את הממשלה ולא נטיל עליה עבודות.

אני חושב כי עלינו להטיל על כל ועדה

משנה לקבוע עקרונות ולהביאם בפני הועדה, לפני שחגש לעיבוד

החוק. מליאת הכנסת מסרה את הדבר לוועדת החוקה. עלינו להזהר

מלמסור את הענין בידי מספר קטן של חברים. אנחנו רוצים כי כל

הועדה תהיה בתוך העניינים. יש טעם נוסף בהבאת העקרונות למליאת

הועדה: אנחנו אומרים כי חוקת-היסוד צריכה להתאגד לחוקה. לכן

יש צורך שהדיון על המדינציפיות של כל אחד מחוקי היסוד יהיה עקבי

ויחסיים במליאת הועדה, כדי שכל חבר הועדה יקבל מושג וכדי שהעקרונות

יהיה משותפים בכל חוקי-היסוד.

י. ברר: רבותי! לי היה ברור שהצעתי של מר הררי,

שהיתה מנוסחת מחוץ תישוב פרלמנטארי מוצלח

מאוד, יש בה חולשה אחת: שכמו לאללל יאנום, יש לה שני פנים ובמו

לאלל טריגלאב, שהיה אצל הסלאביה, יש לה שלושה פנים וכמו

לסביאטובייה של הרוסים, יש לה אפילו ארבעה פנים.

מר ברר-האיי מציע לנו לקבל שורה של חוקים,

וזה בודאי אינו עומד בטחירה אפילו לנוסח של הררי, אשר דן על פרקים.

(היו"ר נ. ניר: אין נוסח של הררי; יש נוסח של הכנסת). אני לא השבתי

עם זה, אבל את אדוני השלים, אגיד: החלטה הכנסת. שמענו כאן כבר

לא על חוקה אחת אלא על סידרת חוקות. לדעתי זה עומד בניגוד להחלטת

הכנסת. אולי יגיע זמן בטבמיטריין או בעקיסין הרוב יפיל גם החלטה

שנחבלה בכנסת.

לדעתי עלינו לבוא לכנסת בהצעה להקים ועדה

נוספת. חשבתי להציע להקים ועדה מיוחדת לחוקה, אבל בהתחשב עם

העובדה שועדה זאת, בת 23 חברים, היא ועדה מיוחדת במינה, שמספרה

קטור דוקא עם זה שכאשר יצאו אותה היו עוד אנשים נאיביים אפילו

ברוב, שחשבו כחבר מובן מאליו שאנחנו נחטיל מיד לעבד חוקה, אני

י. בדר:

חושב כי העדה זאת מתאימה להיות ועדה חוקה, וצריך יהיה להציע ליצור ועדה מיוחדת לחוק ומשפט, כל המקיל הועדה הזאת צריך להיות ברור ואחד. אמנם, אני יודע כי גם בוועדה השנייה ישבו רבים מחברי הועדה הזאת, אבל זהו גורלנו בכל הועלות. אם לא נעשה כן, אני יודע מראש כי יהיה עלינו להזניח או אח סרשת החקיקה השוטפת או את החוקה. אני רוצה להזכיר לכם שאנחנו דנו כמעט שנה על בעיה אחת: איזו הצעה להביא לכנסת ביתם לשאלה אם דרושה או אינה דרושה חוקת-יסוד.

עלינו לדון קודם כל על חכמי החוקה הסופית,

על מבנה הפרקים. אינני חושב שעלינו להשתמש בחוקים קיימים איזה שהם, בחור פרקים מוכנים, כי פרק בחוקה מוכרח להיות הרבה יותר כללי מאשר חוק. אנחנו נגזול מערכה של החוקה, או אפילו של חוקי-היסוד, אם נעמיד אותם במדרגה שווה ^{עם} לחוקים שוטפים. יש לנו כבר נסיון, למשל, בחוק חינוך חובה: מאז הוא נקבל, נחבל כבר חיקון בנוגע למחנות העולים ועכשיו מחגלגל באיזה אופן נסחר חיקון שני. הדבר הזה אמרי **לנבגע** לחוקים שוטפים רגילים, אבל אי-אמרי לגבי החוקה, אם אין אנחנו רוצים לעשות צחוק מהחלטה שנחבלה. לא יחכן שנטפל בפרקי החוקה כפי שאנחנו מטפלים בחוקים שלנו. גם מבקר המדינה דורש עכשיו בוועדה הכספיים חיקון חוק מבקר המדינה, והוא אבודאי צודק. חוק מבקר המדינה, על כל פרטיו, אינו יכול להיות פרק בחוקה; יש בו בודאי סעיף אחד, שנים או שלושה סעיפים, שהם סעיפי-יסוד.

עלינו להחליט על מבנה החוקה, על הנושאים

שיכללו בה, ולהתחיל בעיבוד הפרקים.

לדעתי עלינו להתחיל ממגילת זכויות האדם

והאזרח, למרות שחברים ידועים וגם איש חשוב מאוד במדינה שהוא גם חבר כנסת, חושב **כי** נגמרה הפרשה של הצורך לעסוק בזכויות האדם ושרק חובות האדם הן נושא לחוקה, ושכחו כי התורה הזאת על חובות

י. בדר:

האדם בניגוד לזכויותיו, היא לגמרי לא חדשה ויש לה מקורות לא כל כך נעימים; אך למרות הדעות האלה, שאני מלבד אותן, כי צריך לכבד כל דעה, עלינו להתחיל קודם כל ממגילת זכויות האדם והאזרח.

אני חושב כי מגילת זכויות האדם והאזרח, בצורתה המסורתית, אינה מספיקה לצרכי החברה הקיימת, ויש להוסיף גם פרק או מגילה על זכויות האדם בחברה, על זכויותיו הסוציאליות של האדם.

נוסף לכך, דרוש פרק יסוד בנוגע למדינה עצמה, בו יהיה מקום גם לבעיה השפה שהיא בעיה חשובה מאוד, וגם לבעיה הסוברניות. אני יודע כי היווה כולנו סוברניים. חברי נכבדים מהרוב מספקים לנו שועדת המשנה סוברנית לעשות זה וזה; כל ועדה סוברנית; הכנסת סוברנית; וכיון שכל שר עומד במקומו של הנציב העליון, גם כל שר סוברני. במצב זה, גם בעיה הסוברניות דורשת הסדר בפרק על יסודות המדינה. בחוץ פרק זה צריכה להיות מוסדרת גם בעיה האזרחות, אך לא ע"י חוק אזרחות מפורט. בודאי שגם בעיה הבירה, הטמל והדגל, כל אלה שייכים לפרק זה.

בשבילי חשוב עוד דבר, שלדעתי הוא דורש פרק מיוחד: זכויות יהודי העולם במדינת ישראל. אינני אומר: ההסתדרות הציונית; הבעיה היא יותר רחבה. הצעת החוק שקבלנו עתה, שהיא יפה מאוד בחלקה האחד ורצינית מאוד בחלקה השני - הצעת חוק השבות - היא הצעה שחלק ממנה ראוי להכנס לחוקה.

ישנן בעיות של האורגניזציה של המדינה

ושל הפרוצדורה במסדותיה העליונים. אך אינני חושב כי אלה הם הדברים הראשונים. הפרוצדורה והאדמיניסטרציה, רבותי, הם כמו שלד גרידא, והם יכולים להיות זהים במדינה הדמוקרטית ביותר ובמדינה הבלתי דמוקרטית ביותר. מבלי לפגוע ברגשות של חברי ידועים, אזכיר רק חוקה אחת שהיא דמוקרטית מאוד, אך יש בה סעיף אחד - נדמה לי שזה סעיף 136 - על מנופולין של מפלגה אחת, שהוא בודאי משמיע מאוד

י. בדר:

על ערכה של החוקה הזאת - אולי עושה אותה ליותר דמוקרטית, ואולי לפחות דמוקרטית - מכל מקום הוא משנה את אופייה של אותה חוקה מן הקצה אל הקצה. סעיף זה גורם להבדל יסודי בין החוקה הזאת ובין חוקות דומות לה, לכן אני חושב כי בכלי להכניס רוח ואופי לחוקה שלנו, דרושים קודם כל הסרקים הכלליים הללו.

עלינו להחליט לאיזה פרק שייך **התקמקמק**

המדינה; אם לרשות המחוקקת - כפי שזה בצרפת - או לרשות המבצעת; ובמי הוא הלוי.

ההבדל בין הקמת ועדה מיוחדת לענין החוקה ובין אי-הקמתה, הוא ההבדל בין החקרה שנעשת משהו ובין החקרה שלא נעשה שום דבר. לבוחי! הכנסת הזאת הגיע פעם לסיומה וחבוא כנסת שניה שתזלזל בכנסת הראשונה כמו שאנחנו מזלזלים לפעמים במועצה הזמנית; אינני רוצה לאמר שזה יהיה בפחות או ביותר צדק מאשר כשאנחנו עושים זאת. ישאלו אותנו, ותהיה זאת טענה תריפת: הייתם ועדה לחוקה חוק ומשפט; מה עשיתם? הרי הכנסת אשרה את ההחלטה לגשח לעיבוד החוקה? יהיה אשר יהיה, אל נכשל, למחות באוסן פורמאלי. לשם כך דרושות לנו שתי ועדות.

עלינו להחליט על **הטלוקטל** החוקה. אני מציע

שכל חבר יביא את הצעתו בכתב, כי הענין הוא רציני מאוד.

י. הררי:

אני מצטער שלא הייתה לי הזדמנות לראות את

יאנוס ואת האחרים, אך אני מרשה לעצמי להגיד

כי אין כל דמיון בין הדברים שנאמרו כאן ובין ההחלטה שנחקבלה. בכנסת. בכנסת התקיים ויכות: חוקה או לא חוקה; חוקה או חוקי-יסוד. הכנסת החליטה ברוב דעות שהיא נגשה לחוקק חוקה, ומטילה על ועדת חוקה, חוק ומשפט, להכין הצעת-חוקה למדינה. אין זה מענין עכשיו מי הצביע בעד ההחלטה ומה היו הגורמים החכסיסיים שגרמו להצבעה כזאת. אך אני מניח כי כל חברי הכנסת יודעים מה שהם עושים, ושהיה ברור גם לאלה שהצביעו בעד חוקי-יסוד, גם לאלה שהצביעו בעד ההחלטה וגם לאלה שהצביעו נגדה, שהרוב היה בעד ההצעה שעל הכנסת להכין חוקה.

י. הרדי: יטנו בהצעה חלק שני האומר כיצד תוכן ההצעה

הזאת. ההחלטה אינה אומרת שבמקום חוקה

יוכנו חוקי-יסוד, כהצעה בר-רב-האי, אלא שהחוקה לא תוכן בבת אחת

כהצעה בר-יהודה וחובא בתאריך מסויים בפני הכנסת, כי אם מוטל על

ועדת החוקה, חוק ומשפט לא לחכות לגמר הצעה החוקה - כפי שרצחה

לעשות ועדת החוקה של מועצת המדינה הזמנית - ולהביא לכנסת גם

פרקים ממנה. לאלה שהציעו את ההצעה הזאת היחה כוונה ברורה: כיון

שהועדה חשב על הצעת-החוקה שנה, שנתיים או יותר, להשקפות והדעות

יכולות להשתנות בינתיים, ואז יכול לקרות שהועדה תעבוד במשך

שנים, לשוא, כי תהיינה מחשבות חדשות וצריך יהיה להתחיל הכל מחדש.

לכן הוחלט כי בכל פעם שהועדה תגמור פרק, היא תצטרך להביאו לכנסת,

ואם הכנסת תחליט ברוב כי הפרק אינו טוב, תצטרך הועדה להכינו מחדש.

מתוך החלטה הכנסת ברור כי עלינו להכין חוקה אחת ולא חוקי-יסוד.

אם כל פרק יהווה חוק-יסודי, אין זה מזיק לאף אחד, אך בטוב אופן

אין לפרט כי הכוונה היחה להכין 15 חוקים נפרדים, בלתי חלויים אחד

בשני, שיוצגו ביום אחד בחוברת אחת, כי אם זאת הכוונה, אז ועדת

החוקה, חוק ומשפט גמרה את מלאכתה לפני שהחחילה בה: זוהי מלאכה

של המדפיס הממשלתי יותר מאשר של ועדת החוקה. במקרה כזה צריך לקחת

את המגילה כחלק ראשון; אח"כ את החוק הפלילי - כי אינני מבין מדוע

החוק הפלילי הוא פחות חוק יסודי מאשר חוק חינוך חובה; לדעתי האיסור

לרצוח אדם הוא אלמנטארי וחשוב ויסודי יותר מאשר לימוד חובה בגני

הילדים בגיל 5 דוקא ולא בגיל 4. אחד הארגומנטים של ראש הממשלה

בדברו על חוקי היסוד - ארגומנט שאני מקבל אותו - היה: מי יחליט

מה חשוב יותר; חוק על שמוטה שעוה עבודה או החוק סלבת המלך אסור

להתחתן עם אדם שלא מזרע המלוכה. ראש הממשלה יצא מדגחה שיטנם

חוקים לא פחות חשובים מהדברים שבדרך כלל נכללים בחוקה, והם

נמצאים בחוקי-היסוד.

לפי השקפתי, אחת המעלות של חוקות טובות היא:

חוקה קצרה ככל האפשר. אין צורך להכניס לחוקה כל דבר מיותר; כל דבר

שיכול להסדר ע"י חוק רגיל. ככל שנכניס לחוקה פחות, נצטרך פחות

לשנותה, - בין אם תהיה גמישה או נוקשה.

ר.ל.

י. הררי:

למשל: הפרק הדן בחינוך, לא יוכל

להיות לכי מחכונת חוק החינוך שלנו,

מפני שבו מדובר על תאריך ההרשמה, וכשהכנסת מוצאת לנחוץ מאילו סיבות שהן לשנות את התאריך, היא עושה זאת. הפרט הזה אינו שייך לחוקה. אוחו הדבר לגבי חוק הגיוס ולגבי כל החוקים המוצעים לנו. בטרק הדן על חינוך בחוקה צריך להיות או לי רק סעיף אחד, ואומר שהמדינה חבטיח חינוך חובה תינתן לכל אזרחיה וחבטיח השכלה גבוהה לכל בעלי הכשרונות, מבלי שיצטרכו לשלם בעדה.

הכנסת לא קבעה מה יהיה גודלם של הפרקים

ואם מותר או אסור לאחד כמה פרקים לאחד. הכנסת גם לא קבעה אם צריך לראות בחחילת פרק או בסומו כיצר הוא מתקשר עם הפרקים האחרים. הגישה של הועדה צריכה להיות: פרקים. בחחילת כל פרק ובכפיו נצטרך לראות עד כמה הוא מתקשר עם יתר הפרקים.

בחוק מבקר המדינה, למשל, יהיה עלינו

לקבוע בחוקה רק במי חלוי מבקר המדינה, מה מעמדו, אומן בחירתו וסמכויו. אם את אופן בחירתו אין צורך לפרט - אם ועדת הכנסת צריכה להחליט ברוב או לא ברוב; אם בהצבעה חשאית או לא חשאית - אלא רק לקבוע שהוא ייבחר ע"י הכנסת. כמוכן, החוק יקבע את כל הפרטים.

בניגוד לברר ובר-יהודה אני חושב כי

הפרק החשוב ביותר, ונדמה לי שיהיה גם הקל ביותר להתחלח ביצוע מלאכת החוקה, הוא הפרק על היחסים בין נשיא המדינה, הממשלה והכנסת. במעט השניה כשנשיא המדינה נסע והיינו צריכים לחוקק טוב חוק מיוחד, דרשנו שלא נצטרך לחזור על זאת יותר. החלטת הכנסת הייתה כי הכנסת אינה מוכנה יותר לאשר חוקים "אד הוק" בעניין זה, והיא רוצה בחוק כללי שיסדיר את העניינים האלה. הדברים האלה הם לדעתי - ואולי לצערי - רחומים יותר מבעיות חוסס האזרח, אשר אם נתחיל בהן, נכנס לבעיות פילוסופיות כל כך מרתיקות לכה עד שלא נגמור במשך שלוש שנים אף פרק בחוקה. אני מציע, איסוא, להתחיל מהפרק הזה. אני למשל חושב כי נשיא המדינה לא צריך להבחר לתקופה של

י. הררי:

שלושה חדשים אחרי הבחור הכנסת החדשה, כי צריכה להיות הפרדה גמורה בין הבחירות לכנסת ובין בחירת נשיא המדינה. אני חושב שנשיא המדינה צריך להבחר לשבע שנים, והכנסת - לארבע שנים. לא צריך להיות כל קשר בין שני אלה.

ללא ספק עלינו לקבוע - לא רק ע"י חכמים הממשלה - לכמה שנים נבחרת כל כנסת וכנסת, ולא להשאיר את הדבר בידי חרוב; ברגע שימצא לנכון לעשות זאת. אין להכניס בחוק הפרק הזה בחוקה את כל מערכת הבחירות; הפירוש צריך להיות בחוק הבחירות. ביחס להצעה מצד הממשלה. לדעתי, את החוקה לממשלה נותנת לא הממשלה כי אם הכנסת באמצעות הועדה. אך ללא ספק נשמח לכל הצעה מכל גוף, מכל אדם, מכל חבר ממשלה, מכל יועץ במשרד המשפטים ומכל מרצה באוניברסיטה; נדון על כל הצעה בכובר ראש.

אני משער שאנחנו לא נחוקק את החוקה אלא נקבע את העקרונות ואח"כ יעזרו לנו בניסוח החוק אנשי מחלקת החקיקה או החתיקה של משרד המשפטים.

ישנה בעיה רצינית מאוד ביחס לנוקשות החוקה והפרקסיסטיקבל. אני מתנגד להשקפה שדרוש רוב יחסי כדי לשנות את החוקה, אבל אני מתנגד גם לרעיון שאפשר יהיה לשנות את החוקה ככל חוק אחר ואני בעד הטלת סייגים מסויימים בענין זה. לא נוכל להכין את הפרקים אם לא נדע באיזה אופן אפשר לשנותם. אנחנו יכולים להחליט גם שקשה למחור את הבעיה הזאת עכשיו ונשאיר זאת לסוף.

אני מתנגד לבחירת ועדות נוספות ואמילו ועדות מטנה. יחכן שהייתי מסכים להצעה הזאת לו ידעתי שיבחרו ועדה שלא יהיו בה חברי הועדה הזאת כי אם כוחות חדשים ורעננים אשר אינם עסוקים בשלל הועדות בכנסת. אך אם נרכיב ועדה חדשה, יהיו בה אותם חברי הועדה הזאת, וזה רק יקשה פי כמה על העבודה. לכן אני מציע למעט עד כמה שאפשר במספר הועדות.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.6.50
דיון בשאלת החוקה.

רל.

י. הררי: אני מציע לבחור בוועדה ששנה מצומצמת

אשר ישחוק בה ב"כ משרד המשפטים,

שחטרה להכין - כפי שעשה בר-רב-האי - את העניינים שצריכים להכלל בחוקה ותקבע מה הם העניינים הדחופים ביותר.

אני מציע לסדר: להסתיק עכשיו את הדיון לח:

בחוקה, כי ממילא לא נמצאים אותו היום.

יש שאלה חשובה מאוד העומדת על סדר היום כבר חדשים רבים ואסתנו מוכרחים לגמור אותה; אני מתכוון לחוק בענין הדיור.

החוק הזה נמצא בוועדה מטעם. תיו"ר נ. ניר:

אני חושב כי אין זה סוד שאנחנו לא ת. רובין:

היינו מרוצים מהטממו של הדיונים

בענין החוקה. הדבר לקח שנה ו-4 חדשים, עד שהגיע להחלטה בכנסת, אם תהיה או לא תהיה חוקה, לא סוד הוא כי היתה אצלנו התמרמרות לא קטנה בקטר עם הענין הזה. אנחנו גם חשדנו בחברים ממטלגור מסויימת שהדבר היה במכוון. אחרי שהכנסת קבלה החלטה שלא לפי טעמנו, אנחנו רוצים לקווה כי העבודה תיעשה במהירות מאכסימלית, ושלא יהיו עיכובים כשם שהיו קודם. ביחוד אני אומר זאת מאחר שההחלטה שנחבלה בכנסת אינה קובעת תאריכים מסויימים. הדברים מלויים ברצון הטוב, ואנחנו נגשים לענין הזה מתוך הנחה שהרצון הטוב יהיה והעבודה תיעשה. אני מקווה כי לא נצטרך לשנות את עמדתנו בענין זה.

הררי העיר כאן כמה וכמה הערות חשובות.

אם הבנתי היטב את הצעתו של בר-רב-האי, הרי הוא הציע לא חוקה כי אם קובץ חוקים בישראל; חסר בהצעתו רק המשפט המלילי והמשפט האזרחי, ואולי גם חוקי המסחר, אך כל יחד הדברים נמצאים שם.

צדק הררי באומרו כי חוקה או כל פרק

ממנה אינם חוקים רגילים. חוקה קובעת

עקרונות; חלק מהעקרונות היא קובעת באופן דקלרטיבי, בבחינת הצעה

רל.

ח. רובין:

לביה המחוקקת הקובעת אילו חוקים לחוקק; חלק מהדברים היא קובעת בצורה הוראות מחייבות ע"י קבלת פרינציפ זה או אחר, חוק הקיים בניגוד לפרינציפ שנקבע בחוקה, משחנה באופן אוטומטי, גם אם הדבר לא נאמר בפירוש. למשל: אם היינו מכניסים לחוקה סעיף כללי על שיון האטה והיינו אומרים שכל אדם ללא הבדל דת, מין וגזע, שווה במני החוק, היו מתבטלים או משחנים באופן אוטומטי ע"י הסעיף הזה כל הוראות של חוק אחר העומדות בניגוד לסעיף הזה. החוקה צריכה לכלול רק הוראות פרינציפיות, שכלולן להיות ע"י הוראה דקלרטיבית או הוראה מחייבת מראש. בענין הבחירות, למשל, אין צורך להגיד יותר מאשר הבחירות בארץ צריכות להיות שוות, ריחסיות או לא יחסיות. על אופן הגשת הרשימות וכו', צריך להיות חוק בחירות מיוחד. כל פרק בחוקה יכול לקבוע רק עקרונות ולא את אופן ההוצאה לפועל ודרכי הביצוע.

מתוך הדברים האלה נובעת המסקנה שעלינו להבהיר לעצמנו מראש כיצד אמור יהיה לשנות את החוקה. התלטת הכנסת אומרת כי נקבל כל פרק ופרק לחוד. אם למשל נקבל לראשונה את הפרק על זכויות האזרח, יתכן כי הממשלה תרצה לשנותו ועלינו לקבוע כיצד אמור יהיה להכניס שינויים בחוקה. אם לא נקבע מראש את הצורה המיוחדת של שינוי החוקה, יתכן שאמור יהיה לעשות זאת ברוב פשוט בדרך המקובלת, ולכן בודאי איננו מתכוונים.

אם אנחנו נחליט על פרינציפ שאינו משנה חוק מסויים באופן ישיר, אלא למשל, נקבע שלא יהיו חוקים סיליים וטרואקטיביים, ולאחר זאת נרצה לקבל, למשל, את החוק להקצת הנאצים ועוזריהם, אשר עומד בניגוד לעיקרון הזה, יהיה דרוש לקבלת החוק הזה הרוב הסטטימי או הפרוצדורה המיוחדת הדרושים לקבלת החוק, ייתכן אם חוקה אינו מכנה את הטקסט של החוקה.

כיצד אנחנו חייבים לעבוד? עלינו לקבוע לעצמנו קודם כל את הנושא בו אנחנו עוסקים. אני חושב

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.6.50
דיון בשאלת החוקה.

רל.

ח. רובין:

כבר-יהודה, כל הפרק על זכויות האזרח הוא הרחוק ביותר. התפתחות
 מדינתנו בכיוון של פדינה שיש בה שלטון כמעט כל-יכול למטרות
 המבצעים, הולכת בטמסו מדאיג ביותר. (א. חבורי: כמעט כמו
 ברוסיה.) היות ואני יודע כל אחת חסיד גדול של המשטר הסובייטי,
 אני מבין כי אחת דוחף לכיוון זה. אינני חבר בוועדה הכנסת, אבל
 מחברי ועדה הכנסת אני שומע שראש הממשלה יכול להוסיף באופן
 רציני ולחשוב על זאת שהוא יגייס את חברי הכנסת לצבא מבלי
 שחיה על כך החלטה הכנסת. ישנן כמה דוגמאות המבליטות כמה
 חשוב ענין זכויות האזרח. קראתי שניתן פסק-דין האומר במפורש
 כי הממונה על מחוז ירושלים, ד"ר בירן, חרג ממספריו והיו בענין מסויים.
 זהו אחד הדברים החמורים ביותר, אך אותו אדם ממשיך בהטקידו
 ואין על כך הגבה, אני יכול לדבר גם על כך שפתע פתאום באה
 המטרה לבית דמוס ומחרימה ספר מסויים, ואינני יודע מה היסוד
 החוקי לכך. קראתי באחד העיתונים שבבאר-שבע נכנסו שוטרים בלילה
 לבתי-החושבים כדי לחפש משתמטות. אינני בא להגן על משתמטות, אבל
 צריך להיות חוק שיקבע אם הדבר הזה בסמכותה של המטרה. אפשר
 להרבות בדוגמאות מסוג זה. אינני מדבר על כך אם האופן שנהגו
 במקרה זה או אחר הוא טוב או רע. יתכן שזכותה של המטרה להכנס
 בלילה לבתיה ולברוק אם אין משתמטים; אבל החוק צריך לקבוע זאת.
 אין חוק הקובע זאת ובינתיים נעשים דברים שהם סגיעות חמורות
 בזכויות האזרח.

נחתי רק צרור קטן של עובדות מהחקופה

האחרונה, אשר מוכיח כמה חשב לקבוע מה הן זכויות האזרח. עדין
 אינני אומר בזאת שום דבר לגופו של ענין, מה מותר ומה אסור. חוק
 כזה דרוש מבחינת זכויות המיעוט הערבי וגם להבטחת הזכויות
 האזרחיות המשותפות, שאינן חמיד מבטחות. לכן נראה לי שהפרק על זכויות
 האזרח הוא הרחוק ביותר והבווער ביותר, והוא צריך להיות הראשון.

רל.

ועדה החוקה, חוק ומשפט
21.6.50
דיון בטאלח החוקה.

ח. רובין:

אני חושב שאין טעם לקבל את הצעתו של חבר הכנסת בדר בקטר להרכבת ועדה חדשה. מבלי להכנס לטאלח אם ההצעה הזאת יעילה או אסנה יעילה, אני מציע למר בדר לבטל את הצעתו, באשר היא רק תעב את העבודה.

אשר להחלטה העבודה, אני חושב כי הצעת בר-יהודה מהקבלת על הדעה: לחלק את הועדה שלנו לשני חלקים לחפסיד זה, אני מציע שבענין זה ישוחמו כל חברי הועדה: חלק אחד יתחיל לחכין את הפרק הראשון של החוקה והחלק השני יכין חכנים כוללה של הפרקים השונים אשר בהם נעסוק ואותם נציע למליאה הכנסת.

היו"ר נ. ניר: כיון שעד עמה שהבנתי היחה הסכמה כללית להקמה ועדה משנה שחכין את חכניה החוקה,

את השלד, האם חברי הועדה מסכימים להקים את הועדה הזאת עוד לפני גמר הויכוח?

ז. ורחפטיג: לא.

א. חבורי: קודם נגמר את הויכוח הכללי ואח"כ נקבע זאת.

היו"ר נ. ניר: אם אין זה מוסכם אני מוריד את הצעהי.

הישיבה הבאה החקיים ביום ד' הבא

בשעה 08.20.

הישיבה ננעלה בשעה 10.55.